

ULOGA MOTIVACIJE U IZVRŠAVANJU UVJETNE OSUDE SA ZAŠTITNIM NADZOROM – PERSPEKTIVA OSUĐENIKA I PROBACIJSKIH SLUŽBENIKA

INES SUČIĆ¹, NEVEN RICIJAŠ², RENATA GLAVAK TKALIĆ¹, LUCIJA ZADELJ³, LANA OSTOJČIĆ⁴

¹Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, kontakt: ines.sucic@pilar.hr

²Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

³Otvoreno učilište Algebra, Zagreb

⁴Zagreb

Primljeno: 08.02.2018.
Prihvaćeno: 04.06.2018.

Prethodno priopćenje
UDK 343.265(497.5)

Sažetak: Tijekom izvršavanja uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom probacijski službenici imaju dvostruku profesionalnu ulogu s jedinstvenom svrhom odvratanja osuđenika od daljnjeg kriminalnog ponašanja i smanjivanja vjerojatnosti recidivizma. S jedne strane njihov zadatak je nadzirati slobodu osuđenika (počinitelja kaznenih djela) i njihovo pridržavanje obveza, dok s druge strane trebaju uspostaviti kvalitetan profesionalni odnos i psihosocijalnim postupcima pomoći im u resocijalizaciji i reintegraciji unutar društvene zajednice. Ciljevi istraživanja bili su zahvaćanjem perspektive osuđenika i probacijskih službenika istražiti motivaciju osuđenika za izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom kao jedne od probacijskih sankcija u Hrvatskoj, prije svega u kontekstu motivacije za promjenom ponašanja i pridržavanja uvjeta ove probacijske sankcije te steći uvid u eventualne promjene u motivaciji tijekom izvršavanja sankcije. Provedene su fokusne grupe s prigodnim uzorcima osuđenika (N=12) i probacijskih službenika (N=8). Rezultati su pokazali osuđenikovu tendenciju prema redovitom izvršavanju formalnih obveza uz postojanje pretežno ekstrinzične motivacije za promjenom te izostanak uviđanja svrhe sankcije, pogotovo na početku njezina izvršavanja. Tijekom izvršavanja sankcije dolazi do promjena u intenzitetu te djelomično i vrsti motivacije prije svega zbog uvida u dobrobit i korisnost sankcije čemu pridonosi kvaliteta odnosa s probacijskim službenikom i neki značajni životni događaji. Metode kojima službenici potiču osuđenike na izvršavanje sankcije i odvratanje od budućih kaznenih djela usmjerene su usvajanju vještina rješavanja problema, osnaživanju socijalnog kapitala i osobne odgovornosti za odluke i vlastito ponašanje.

Ključne riječi: probacija, motivacija, uvjetna osuda, zaštitni nadzor, probacijski službenici

UVOD

Prestanak s kriminalnim ponašanjem dominantna je tema u suvremenoj kriminologiji (Bersan i Doherty 2018) koja je usmjerena na razumijevanje procesa promjena povezanih s odvratanjem osuđenika od kriminalne karijere i njihove reintegracije u zajednicu (McNeill i sur. 2005). Proces prestanka s kriminalnim ponašanjem započinje iskustvom kriminalne aktivnosti kao manje atraktivne ili averzivne (Rumgay 2004), pri čemu ta promjena u afektivnoj komponenti kriminalne uključenosti može biti uzrokovana različitim iskustvima pojedinca – primjerice prosocijalnim utjecajem ili izvršavanjem sankcije, odnosno utjecajem tretmanskog osoblja. Teorije prestanka kriminalne karijere (Giordano i sur. 2007; Maruna 2001; Paternoster i Bushway

2009) tumače individualni odabir osuđenika i njegov identitet socijalnim kontekstom, ali se razlikuju u razmatranju kauzalnih procesa koji dovode do promjene ponašanja, kao i u stupnju u kojem daju prioritet strukturnim (povijesni, institucionalni ili kulturni čimbenici) ili subjektivnim (namjera, samoinicijativa) izvorima promjene, koji su primarni interes suvremenih istraživanja. U okviru velikog broja modela (npr. Model dobrih života, Model rizik-potreba-responzivnost) (Ward i Brown 2004; Bonta i Andrews 2010) te Paradigme prestanka i odvratanja od činjenja kaznenih djela (Friestad i Skog Hansen 2010) značajan naglasak stavljen je na spremnost, responzivnost, odnosno motivaciju osuđenika, pri čemu se ti konstrukti često koriste kao sinonimi (npr. Serin i sur. 2005). Iako postoje različite teorije motivacije (Miller 2006), ona

se općenito definira kroz uzroke, ciljeve, razloge i namjere koje pokreću pojedince da se ponašaju na određeni način (DiClemente 2014). Motivacija za promjenom ponašanja nekoć se promatrala kao statična osobina (Clark i sur. 2006; McMurrin i Ward 2004) i isključiva odgovornost osuđenika (Walters i sur. 2007), dok se danas podjednako odnosi i na samog osuđenika i na probacijskog službenika koji izvršava sankciju (Walters 2003). Motivacija se stoga smatra promjenjivom i tijekom vremena i među pojedincima, ponašajno specifičnom, interaktivnom i pod utjecajem unutarnjih i vanjskih čimbenika (Robinson i McNeill 2008; Rowe i Soppit 2014) te možemo razlikovati: intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju, motivaciju povezanu s nametnutom nasuprot voljnom promjenom i motivaciju za promjenom naspram motivacije za tretmanom (DiClemente 2014). Motivacija tako obuhvaća i mjeru u kojoj osuđenici formalno poštuju postavljene uvjete i obveze (ekstrinzična) (Robinson 2013), ali i spremnost i aktivno uključivanje u izvršavanje sankcije i želju za promjenom i prihvaćanje odgovornosti za vlastito ponašanje (intrinzična) (npr. Maloić i Ricijaš 2014; Healy i O'Donnell 2008).

Trend suvremenih istraživanja prestanka kriminalne karijere usmjeren na subjektivne odrednice procesa promjene ponašanja korištenjem kvalitativne metodologije te relativno malen broj istraživanja o ulozi probacije u pomaganju osuđenima da prestanu s činjenjem kaznenih djela (McNeill i sur. 2012) potaknuli su ovo istraživanje. Smatramo potrebnim istražiti procese i mehanizme odvratanja od činjenja kaznenih djela kod osuđenika u okviru probacijske sankcije. Za te osuđenike karakteristično je da su rijetko samomotivirani, dobrovoljni pojedinci koji žele uspostaviti terapijsko-savjetodavnu vezu kako bi postigli pozitivne promjene u svojim životnim prilikama već se obično opiru promjeni, a dolazak u probacijski ured predstavlja im obavezu nametnutu sudskom presudom kao alternativu zatvorskoj kazni (Norton 2012). Dosadašnja rijetka istraživanja probacijskih sankcija naglasila su važnost uloge supervizije u facilitiranju procesa prestanka s kriminalnom kari-

jerom (Farrall 2002) te se veza probacijski službenik – osuđenik razmatra kao potencijalno oruđe za promjenu ponašanja posredstvom motivacije. Zato se ovim istraživanjem nastojalo, uz vrstu i razinu motivacije, dobiti i uvid u kvalitetu odnosa između osuđenika i probacijskog službenika (Robinson i McNeill 2008) pri čemu se polazi od odnosa kao snažnog pokretača promjene ponašanja osuđenika (Manchak i sur. 2014) i jednog od preduvjeta za internalizaciju ekstrinzične motivacije (McMurrin i Ward 2004) prisutne kod većeg dijela osuđenika u probaciji (Maruna i sur. 2004). Od svih probacijskih poslova i sankcija za koje je probacijska služba u Hrvatskoj nadležna (Kovčović Vukadin i Špero 2015; Zakon o probaciji, NN, 143/2012) poticanje pozitivnih promjena u ponašanju osuđenika kaznenih djela čini se najočitijom prilikom izvršavanja uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom¹ (UOZN), te su upravo ti osuđenici predmetom interesa ovog istraživanja.

CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

U Hrvatskoj je do sada provedeno iznimno malo istraživanja u području probacije i povezanosti probacije s promjenama u ponašanju osuđenika. Stoga su ciljevi i hipoteze ovog kvalitativnog istraživanja bili eksplorativnog karaktera:

- (1) Ispitati motivaciju osuđenika za izvršavanje sankcije.
Pretpostavlja se da će kod osuđenika dominirati ekstrinzična motivacija koja će varirati u svom intenzitetu tijekom izvršavanja sankcije.
- (2) Ispitati eventualne promjene u vrsti i intenzitetu motivacije tijekom izvršavanja sankcije te čimbenike koji njima pridonose.
Pretpostavlja se da će s promjenama u vrsti i intenzitetu motivacije tijekom izvršavanja sankcije najviše biti povezane promjene u stavu osuđenika prema sankciji i probacijskom službeniku, uspostavljenom povjerenju i kvalitetnom profesionalnom odnosu s probacijskim službenikom, te u objektivnim prilikama i životnim događajima osuđenika kao i u stupnju socijalne podrške.

¹ Zaštitni nadzor izriče se osobama za koje se procjenjuje da ne bi mogli sami, vlastitim snagama, odoljeti iskušenjima tijekom roka provjeravanja, no od kojih se ipak može očekivati da će uz pomoć, savjete i podršku probacijskih službenika izbjeći počinjenje novih kaznenih djela (Maloić i Rajić 2012) te da će uz pomoć i nadzor društvene zajednice, dragovoljno, osobnim postupcima, radom i odnosom prema posljedicama izazvanim počinjenim djelom razviti svijest o štetnosti određenih ponašanja i odgovornosti za štetne posljedice (Cvitanović i Glavić 2011).

METODA

Sudionici

Ukupan uzorak prigodnog karaktera sastojao se od 20 sudionika i dva poduzorka – probacijskih službenika zaposlenih u probacijskim uredima u Zagrebu (N=8) i osuđenika kojima je izrečena UOZN (N=12), a za čije su provođenje nadležni probacijski uredi u Zagrebu. Uzorak probacijskih službenika u istraživanju činile su pretežno žene (87.5%), socijalne radnice (75%), prosječne dobi 38 godina (raspon 29–60 godina), prosječnog radnog staža 14 godina (raspon 5–40 godina), s prosjekom rada u probaciji tri godine (raspon 1–3 godine). Uzorak osuđenika činili su pretežno muškarci (83.3%), prosječne dobi 40 godina (raspon 21–59 godina), većinom srednje stručne spreme (75%), nezaposleni (66.7%). Većina ih je bila bez prijašnjih osuda (66.7%) te su većinom bili osuđeni na probacijsku sankciju zbog nasilja (41.6% zbog nasilja u obitelji, a dodatnih 30% zbog prijetnja ili nanošenja tjelesnih ozljeda), kojima uz UOZN većinom nije izrečena sigurnosna mjera (75%). Osuđenici su u vrijeme provođenja fokusnih grupa izvršavali probacijsku sankciju između 6 mjeseci i 5 godina.

Postupak

U ovom istraživanju provedene su dvije fokusne grupe s probacijskim službenicima, a tri s osuđenima. U svakoj fokusnoj grupi sudionici su sudjelovali jednokratno. Razgovori su trajali jedan do dva sata te su unutar svake grupe sudionici odgovarali na ista pitanja vezana uz temu njihove dobrovoljnosti i aktivne uključenosti u izvršavanju sankcije, motivacije za izvršavanje sankcije te odnosa na relaciji probacijski službenik – osuđenik. Sve fokusne grupe provele su se u probacijskim uredima od strane dva nezavisna istraživača, a nakon dobivene pismene suglasnosti nadležnog ministarstva i potvrde Etičkog povjerenstva. Inicijalno uključivanje i motiviranje službenika za sudjelovanje u istraživanju provedeno je posredstvom voditelja probacijskih ureda, a osuđenika posredstvom njihovih probacijskih službenika.

Svaka fokusna grupa započela je informiranjem o svrsi i postupku istraživanja, povjerljivosti poda-

taka te je sudionicima pojašnjena dobrovoljnost sudjelovanja, mogućnost nedavanja odgovora na određeno pitanje (bez obrazloženja), odustajanja u bilo kojoj fazi provedbe istraživanja te da (ne) sudjelovanje u istraživanju ni na koji način ne utječe na izvršavanje sankcije, odnosno njihov posao. Po završetku razgovora podaci o sociodemografskim obilježjima sudionika prikupljeni su kratkim upitnikom te im je zahvaljeno na sudjelovanju u istraživanju.

Obrada i analiza podataka

Sve rasprave fokusnih grupa snimane su auditivno te su potom transkribirane. Također su u njima zabilježena suvoditeljeva neposredna zapažanja o sudionicima tijekom fokusnih grupa. Transkripte su kodirala i analizirala dva istraživača od kojih je jedan sudjelovao i u provedbi fokusnih grupa. Podaci su analizirani metodom tematske analize (Attride-Sterling 2001). Faze analize bile su: upoznavanje s podacima, kodiranje, traženje tema, revidiranje tema, definiranje i imenovanje tema te pisanje rezultata (Braun i Clarke 2006). Tematskom analizom utvrđene su sljedeće teme koje će biti detaljno elaborirane u prikazu nalaza: (1) motivacija osuđenika na početku izvršavanja sankcije, (2) promjene u vrsti i intenzitetu motivacije tijekom izvršavanja sankcije, (3) uloga profesionalnog odnosa s probacijskim službenikom u motivaciji osuđenika te (4) metode i tehnike motiviranja osuđenika na izvršavanje sankcije. Rezultatima su zahvaćena četiri aspekta motivacije, svaki iz dvije perspektive – osuđenikove i od strane probacijskog službenika: (a) motivacije za izvršavanjem UOZN-a kao probacijske sankcije (koja je alternativna zatvorskoj kazni); (b) motivacija za izvršavanjem/pridržavanjem obveza u okviru UOZN-a; (c) motivacija za promjenom ponašanja (kao rezultat UOZN-a) te (d) motivacija osuđenika za uspostavljanjem kvalitetnog profesionalnog odnosa s probacijskim službenikom, ali i povratno, značaj tog odnosa za motivaciju osuđenika. Nalazi su potkrijepljeni izvornim citatima sudionika, interpretirani u okviru postavki teorija prestanka s kriminalnom karijerom, a svi podaci koji bi potencijalno mogli razotkriti nečiji identitet uklonjeni su ili zamijenjeni šiframa da se zaštiti anonimnost sudionika. Citati su izvorno prikazani

(u kurzivu) zadržavajući kolokvijalni i dijalektni izričaj sudionika istraživanja.²

REZULTATI I RASPRAVA

Motivacija na početku izvršavanja sankcije

S teorijskog stajališta prestanak s kriminalnom aktivnošću može se konceptualizirati kao proces odlučivanja koji uključuje mnoge (kognitivne) razine (Nelissen 2011). Tijekom kriminalne karijere pa tako i tijekom procesa prestanka s kriminalnim ponašanjem javlja se motivacijska ambivalentnost kod osuđenika (Prochaska i DiClemente 1984) koju obilježava stanje motivacijskog konflikta koje proizlazi iz simultane želje za dvama suprotnim smjerovima ponašanja (Barry 2009) – kretanjem između kriminalnog i nekriminalnog ponašanja (Piquero 2004; Burnett 2004). Na početku izvršavanja probacijske sankcije osuđenici su općenito manje motivirani izvršavati izrečene i definirane obveze i mjere što se očituje negodovanjem, odnosno pružanjem aktivnog ili pasivnog otpora. Nedovoljna upoznatost osuđenika sa sadržajem sankcije i obvezama koje iz nje proizlaze (primjerice najčešće se pogrešno poistovjećuju UOZN s “čistom” uvjetnom osudom) zasigurno pridonose tom otporu, kao i to što se dio osuđenika smatra nepravedno osuđenima te svoju ljutnju na presudu, sud/suce, odvjetnike i sl. i nepovjerenje prema društvu i državnim institucijama prenose na izvršavanje probacijske sankcije i na službenike (Hucklesby 2009). Službenici navode da osuđenici često imaju krive predodžbe, ne samo o sankciji već i o ulozi službenika u provođenju sankcije, te nemaju jasnu sliku granica njihovih ovlasti (primjerice očekuju pomoć pri rješavanju pitanja nasljedstva). Stoga je u svrhu umanjivanja početnih otpora i razvoja motivacije za promjenom ponašanja potrebno posvetiti neko vrijeme objašnjavanju presude, obveza i razloga izrečene sankcije kao i uloge probacijskih službenika (Hucklesby 2009).

Svi probacijski službenici i osuđenici suglasni su da je instrumentalna motivacija (odmjeravanje dobitaka i gubitaka u vlastitu korist), u vidu straha od zatvora i želje za izbjegavanjem kazne zatvora, odnosno želja za ostankom na slobodi, ključni motiv za izvršavanje i pridržavanje obve-

za UOZN-a (Bottoms 2001; Robinson i McNeill 2008; Hucklesby 2009; Ugwudike i Raynor 2013). Osuđenici su svjesni da će, ne poštuju li mjere i obveze UOZN-a, ona biti opozvana te će je zamijeniti kazna zatvora (Maloić i sur. 2013). Međutim istraživanja su pokazala kako je vjerojatnost odlaska u zatvor zbog nepoštivanja obveza u stvarnosti mala, ali i da unatoč tome mnogi osuđenici vjeruju u suprotno te da izravno iskustvo sa zatvorskom kaznom dodatno povećava strah (Ugwudike i Raynor 2013).

O: "Pa, motiviralo me to da ne idem u zatvor [smije se] jer mi to nikako ne bi odgovaralo... pošto sam i prije imala nekakvih problema, ovoga, ovo mi je jedan dobar način da se promijenim..."

O: "U zatvoru bi bilo puno gore... Bez obzira, nemate novaca, nemate posla, ali ipak ste na slobodi. Slobodu ne može ništa zamijenit."

Događaji i/ili iskustva s kazneno-pravnim sustavom (npr. sankcija) može imati značajnu ulogu u prestanku s kriminalnim ponašanjem jer akumulacija pravnih, socijalnih, osobnih i moralnih troškova kontinuiranog sankcioniranja može odvratiti osuđenika od ponovnog kriminalnog ponašanja i biti okidač promjene te dovesti do zaključka da su relativni troškovi (uključujući opetovano sankcioniranje) relativno veći od dobitaka od kriminalne aktivnosti (Piquero 2004). U prilog te ekstrinzične instrumentalne motivacije govore i nalazi ovog istraživanja u kojem je uočeno da osuđenici djelomično izvršavaju probacijsku sankciju jer smatraju da će time dobiti nešto zauzvrat (poput skraćivanja sankcije, ponovnog osvajanja partnera, odlaska iz Hrvatske), ili da će zadržati nešto što ne žele izgubiti (primjerice ostanak s obitelji, posao ili skrblništvo nad djecom).

O: "Potaknulo me to kaj mogu biti sretan da sam dobio uvjetnu, da nisam završio u zatvoru, jer kad bi završio u zatvoru, e, onda bi dobio pedalu s posla... Najveći fijasko je dobit zatvor šest mjeseci, godinu dana, kak bi rekel, tu ste jeftino ostali bez posla. Lako odgultite tih godinu dana, tih šest mjeseci, i dođete van, i kud sad?"

Službenici ističu da je početna motivacija osuđenika značajno ovisna o njihovoj životnoj situaciji u tom trenutku, vrlo osjetljiva i podložna promje-

2 Izjave osuđenika obilježene su slovom O, a probacijskih službenika slovima PS.

nama, a dio službenika skeptičan je koliko su osuđenici zaista motivirani i sposobni vidjeti sankciju u kontekstu osobne promjene i rehabilitacije.

PS: "Mislim nekako da ovisi i o životnoj situaciji šta mu se u tom trenutku dešava. Ako u tom trenutku ima nešto pa ga ja uputim negdje da dobije neki savjet ili nešto, onda dok se to odigrava, motiviran je i ful surađuje i zove. I onog trenutku kad to realizira, pozitivno, sljedećih godinu dana možda opet neće biti ništa i dolazit će tu samo reda radi."

PS: "Nekad sankcija kao da je stvarno naša, jer ga ja zovem, ja idem na teren, ja ispunjavam ciljeve, ja obavještavam suca, a on samo postoji."

Osuđenici su motivirani i aktivno surađuju kada imaju koristi od suradnje (primjerice u ostvarenju određenih socijalnih beneficija ili kad trebaju savjet i pomoć oko nečega). No kada realiziraju te životne situacije ili dobiju potrebnu pomoć, tada njihova motivacija može stagnirati ili se čak vratiti na razinu formalnih dolazaka na sastanke te se pretvoriti i u svojevrsan pasivni otpor. Takvo stajalište nije neočekivano, s obzirom na specifičnosti osuđenika kojima se izriče UOZN³ te da se obično radi o nedobrovoljnim osuđenima koji nisu sami odabrali intervencije koje se prema njima primjenjuju, koji se ponekad i aktivno protive i osporavaju potrebu za pružanjem intervencije jer nemaju uvid u neprihvatljivost i štetnost vlastitih postupaka te su iznimno rijetko spremni ući u tretmanski odnos ili se aktivnije uključiti u njega (Canton 2011; Maloić 2015). Stoga je osobne čimbenike odgovornosti osuđenika (npr. kognitivne sposobnosti, spremnost na promjenu i psihološki/emocionalni status) važno uzeti u obzir pri poticanju promjene ponašanja (Hoge 2001). Međutim većina osuđenika ipak u potpunosti ne odobrava svoje kriminalno ponašanje te osjeća određeni stupanj zabrinutosti zbog toga što može biti početna točka na kojoj se temelje intervencije probacijskih službenika s osuđenima. Ključni je zadatak probacijskog službenika potaknuti tu zabrinutost i na temelju nje izgraditi i povećati motivaciju za promjenom jer dok je nekima sama probacijska sankcija dovoljna da ih odvraća od činjenja kaznenih djela, drugima je

dobivanje stručne pomoći pri rješavanju problema važniji poticaj za promjenu ponašanja (Rex 1999).

Promjene u vrsti i intenzitetu motivacije tijekom izvršavanja sankcije

Kako je motivacija ponašajno specifična, interaktivna i pod utjecajem unutarnjih i vanjskih čimbenika (Robinson i McNeill 2008; Rowe i Soppit 2014) često tijekom izvršavanja sankcije dolazi do fluktuacija kako u razini motivacije tako u prisutnosti i intenzitetu različitih motiva koji pridonose izvršavanju sankcije (Walters i sur. 2007). Kao što je već spomenuto osuđenici su u vrijeme provođenja fokusnih grupa izvršavali sankciju između 6 mjeseci i 5 godina te su retrospektivno izvještavali o svojem ponašanju i motivaciji na početku izvršavanja sankcije i tijekom izvršavanja sankcije do danas čime je ovim istraživanjem zahvaćena vremenska perspektiva. Rezultati ovog istraživanja pokazali su da u dinamici i intenzitetu motivacije za izvršavanjem sankcije značajnu ulogu imaju individualne razlike među osuđenima (Robinson i McNeill 2008), ali i objektivna obilježja samog izvršavanja UOZN-a.

Osuđenici kao snažne motivacijske čimbenike za izvršavanje sankcije i ustrajanje u ne-kriminalnom ponašanju navode značajne životne promjene (primjerice rođenje djeteta), ali i druge promjene kao primjerice njihovo vlastito sazrijevanje/odrastanje, odmak od negativne vršnjačke grupe, pronalazak posla, uvid u prednosti i dobrobiti od apstinencije od alkohola/droga ili psihijatrijskog liječenja te uvid u korisnost sankcije. Doživljavanje i nalaženje novih interesa ili prosocijalnih utjecaja (primjerice partnera, djeteta, dobrog posla, obrazovanja) koji su važni, pojedincu podiže vrijednost nekriminalnog ponašanja i umanjuje atraktivnost kriminalnog ponašanja. U toj situaciji javlja se nešto što se može izgubiti i što treba čuvati.

O: "Pa, to [rođenje kćeri] najviše [me motiviralo]. A, morao sam se i smiriti recimo, i drugačije mislim sad, iskreno... Prije bih glupost napravio, sada prvo razmislim. Tako. Da ne bi razočarao ni svoje doma, ni tu, općenito mislim, da se ne vratim opet [u probaciju]. Malo sam previše uložio u to... ja se ne bi promijenio, stvarno se ne bi promijenio."

3 "...osobama za koje se smatra da se ne bi mogli sami, vlastitim snagama, odoljeti iskušenjima tijekom roka provjeravanja" (vidi Maloić i Rajić 2012).

Ovo me, onako, malo ošamarilo da osjetim, iskreno. Jer kako sam bio krenuo, znači, užas. Vidim da imam puno koristi. Ali nije samo u tome stvar, i poslije sankcije mislim i dalje ostati na slobodi i voditi normalan život. Posao naći, obitelj, malo se školovati još, i tako.”

O: ”Kaj me potaknulo? Puno sam pil’! Pa dobro, sad bar ne pijem toliko [smijeh].”

O: ”Zato jer je sin ž menom, inače bih bio bez njege, on bi završil kod nje [bivše žene] i tko zna kaj bi bilo. A, ne dam ga.”

Pri početnom prestajanju s kriminalnim ponašanjem javlja se svjesnost i želja kod osuđenika da je promjena i poželjna i potrebna, što je glavna značajka inicijalnog procesa prestanka s kriminalnim ponašanjem (Farrall i Bowling 1999). Međutim ona nije sama po sebi dovoljna za prestanak s kriminalnim ponašanjem (Giordano i sur. 2007; Farrall 2002), već je potrebno izlaganje prilikama za promjenu ponašanja te da pojedinac opaža tu promjenu kao priliku “za izlaz” i da ju iskoristi. Kombinacija konvencionalnih socijalnih veza/prilika i ojačana odluka/ motivacija ključ je procesa prestanka kriminalnog ponašanja (Burnett 2004). Izvršavanje sankcije zbog straha od gubitka veza sa zajednicom ujedno ukazuje i na povezanost osuđenika sa socijalnom grupom i privrženost značajnim drugima (obitelj, djeca, prijatelji). Ti privrženi socijalni odnosi, poticaji poput prilike da viđaju svoju djecu/roditelje i nastave sa životom na slobodi te podrška okoline povratno povećavaju vjerojatnost pristanka osuđenika na sankciju, smanjuju vjerojatnost kršenja obveza te povećavaju svijest o posljedicama počinjenog kaznenog djela.

Probacijski službenici također navode da je uvid u subjektivnu dobrobiti pridržavanja obveza (apstinencija, psihijatrijsko liječenje) važan motivator. Promjena načina života uslijed zaštitnog nadzora može potaknuti kod osuđenika osjećaj kontrole nad vlastitim životom i osjećaj osobne odgovornosti za učinjene promjene te osim povećanja motivacije za izvršavanjem sankcije ima potencijal dalje ih motivirati na promjenu i osobni razvoj. Istraživanjima je pokazano da ovi čimbenici mijenjaju antisocijalni životni stil u prosocijalni jer pružaju rutinu, fokus i strukturu (Kavanagh 2007) te da su pove-

zani s trajnijim prestankom činjenja kaznenih djela (McNeill i sur. 2012).

PS: ”Nekad se vide i već neke promjene pa je to super jer onda mogu vidjeti, prestao sam pit’, prestao sam se drogirat, itd. Pa im je to neka dodatna motivacija. Pa onda sebi stave neke više ciljeve, OK, idem sad završit školu, idem naći posao. I tako, kada to ostvare, onda ta motivacija može rasti...”

Međutim Robinson i McNeill (2008) upozorili su na čimbenike koji otežavaju razvoj motivacije osuđenika, odnosno rad probacijskih službenika. Radi se o situacijama u kojima se probacijska sankcija izriče neovisno o pristanku osuđenika, percepciji da je sankcija prestroga te percepciji sudskog postupka kao nepravednog. Izvršavanje sankcije ovisit će o osuđenikovoju percepciji legitimnosti nametnutih obveza (McNeill i sur. 2005). Tako je i u ovom istraživanju kod osuđenika kod kojih je bio izražen velik početni otpor spram sankcije, zbog primjerice percepcije nepravednosti presude, razina motivacije češće i s odmicanjem sankcije ostala niska i isključivo ekstrinzična, odnosno formalna (Bottoms 2001). S obzirom na to da se takvi osuđenici pridržavaju obveza primarno kako bi izbjegli zatvorsku kaznu, to rezultira samo privremenom modifikacijom njihova ponašanja (dok traje sankcija) ili čak ni ne mijenjaju svoj životni stil tijekom probacije. Često imaju negativnije mišljenje o sankciji, ne vide svrhu, tj. korisnost sankcije ili ju smatraju nepotrebnom obavezom ili “gubljenjem vremena”, a neki čak navode da nisu potpuno iskreni u razgovoru sa službenikom (npr. ne bi mu rekli da su se potukli ili konzumirali alkohol/drogu). Smatraju da ih sankcija nije promijenila te ju percipiraju ograničavajućom u ostvarenju svojih prava i odabira (primjerice odlazak iz Hrvatske, sudjelovanje u odgoju djece, stalno zaposlenje) i mišljenja su da bi i bez nje vodili isti život kao i s njom, a neki bi čak radije da su dobili zatvorsku kaznu.

O: ”Znate kaj ću vam reć’... Znači, samo ste mi život upropastili s tim [sankcijom]... To [sankciju] je sudski nalog naredio i ja to moram... nemre mi za ništa drugo koristit, jer ja sam ovakav kakav jesam, ja se nisam uopće promijenio.”

O: "Ja ne mogu reći da ovo meni može promijeniti život, meni ovo ne može promijeniti život... Meni ovi razgovori što dolazim tu, i razgovaramo o svemu i svačemu, meni to neće pomoć da mi djeca počnu učiti, meni to neće pomoć da mi dijete ne dobije ukor, ili da je ne izbace iz škole van, meni to neće pomoć."

O: "Gubljenje vremena. Da dođeš tu, znači, treba potratiti negdje sat vremena u putu, tamo i nazad, provedeš ovdje pol sada ili sat vremena u razgovoru, koji je više manje, ništ', kaj? [pauza]. Al' doslovno ništ'. Al' doslovno ništ'."

O: "... bolje da sam u Remetincu i odgulum to kaj treba..."

Suprotno navedenom oni osuđenici koji su svoju kaznu smatrali primjerenom počinjenom kaznenom djelu ili čak blažom, izvješćivali su o većoj želji za osobnom promjenom te su na UOZN gledali kao drugu priliku i mogućnost da poboljšaju svoj život, sebe i da dalje žive u skladu sa zakonom. Tako dio osuđenika ukazuje i na supstantivne aspekte promjene. Oni ističu veću osobnu uključenost u sankciju, vide smisao sankcije o kojoj su promijenili mišljenje (od početnih "katastrofičnih misli" do uvida o pozitivnoj i "dobroj" sankciji), osjećaju da imaju bolji život od kada su sankcionirani, negativnije atribuiraju prijašnje ponašanje/životni stil koje ih je dovelo do počinjenja kaznenog djela. Smatraju da im sankcija više koristi nego šteti te smatraju da bi bez sankcije nastavili s negativnim ponašanjem/životnim stilom zbog kojeg bi vjerojatno završili u zatvoru. Navode da im je razdoblje u probaciji pomoglo da "srede" život i verbaliziraju spremnost da i nakon isteka sankcije nastave s "konvencionalnim i normalnim" životom, što većinom uključuje planove vezane za pronalazak posla, partnera i doškoloavanje. Ta uključenost u sankciju i motivacija za izvršavanjem sankcije povećava se percepcijom pozitivne koristi i smislene pomoći koju osuđenici dobivaju u radu sa službenikom na rješavanju svojih problema i poteškoća (Ugwudike 2010).

O: "Shvatila sam da nisam smjela to napraviti, da nisam smjela tako reagirati... sada gledam puno drukčije na to [kaznenog djela] i ovo me sve promijenilo, i s jedne strane natjeralo, a s druge strane sam se dobrovoljno maknula iz tog lošeg društva

s kojim sam se prije družila. I sad imam konačno normalan život, i radim i više i ne pomišljam na takvo društvo, i na tako nešto, na takav način ići rješavat, tako da, za mene puno bolje..."

O: "Kako je prolazilo vrijeme, kako su stvari sjedale na svoje mjesto, ja sam shvatio da je to na kraju dobro ispalo."

Zaključno sankcija nametnuta odlukom suda može predstavljati snažnu potkrepu i potaknuti motivaciju sudjelovanja i uključenost u izvršavanje obveza. Međutim izvršavanje obveza ne ukazuje nužno na to da je pojedinac motiviran promijeniti svoje ponašanje (DiClemente i Scott 1997). Pritisak drugih ljudi može potaknuti ili nametnuti voljnu promjenu ponašanja te se ishodi tih dvaju tipova promjena mogu jako razlikovati. Primjerice ako eksternalno nametnuta modifikacija ne uključuje unutarnje, voljne motivacijske procese, neće doći do zadržavanja promjene. Dio probacijskih službenika smatra da se osuđenici mogu potaknuti i motivirati za bolju suradnju i ustrajnost u ispunjavanju obveza, međutim da istinske volje i želje da se promjene na bolje, da postupaju drukčije i iskoriste intervenciju kako bi postigli neku osobnu životnu promjenu kod većine osuđenika nema. Ističu da se sporna pitanja na kojima osuđenici rade tijekom nadzora (primjerice plaćanje alimentacije, kontakti s djecom, bračnim partnerom, liječenje od alkoholizma) mogu neko vrijeme održati nakon isteka nadzora, no bez podrške ne i trajnije. Ipak, optimistično je da, iako se obično ne dobiva visoka povezanost pristanka na tretman i prestanka s kriminalnim ponašanjem, istraživanja ipak potvrđuju da je dolaženje na tretman (susrete) pozitivno povezano s motivacijom i pozitivnim ishodima (DeLeon i sur. 1994). Također povećana atraktivnost konvencionalnog životnog stila može rezultirati kontempliranjem o prestanku s kriminalnim ponašanjem i mogućnošću osobne promjene iako osuđenici mogu ostati nesigurni po pitanju vjerojatnosti ponovnog počinjenja kaznenih djela (Burnett 2004).

Što se tiče objektivnih obilježja izvršavanja UOZN-a koji utječu na motivaciju osuđenika probacijski službenici naglašavaju da rehabilitaciju osuđenika otežava prevelik protok vremena od počinjenja kaznenog djela do presude tj. uključivanja u probaciju te sama dužina sankcije. Dio

probacijskih službenika smatra da je sankcija od pet godina preduga te da duljina sankcije dovodi do manjka motivacije za rad sa obje strane. Mišljenja su da nema smisla toliko dugo “držati” osuđenike u zaštitnom nadzoru jer se značajne promjene dogode unutar prve dvije godine i osuđenici se trebaju što ranije naučiti preuzeti odgovornost za vlastite probleme te da dužina sankcije kod njih uzrokuje zamor i zasićenje odnosom.

PS: “Kod tih dugotrajnih [sankcija] nekad se već polako i pogubim, pa dobro koji je sada smisao, ponekad ono, dogodi se neka velika promjena i onda je to super, a onda dugo, dugo nema ničega, po ono, već i ja izgubim motivaciju za rad.”

Ipak, drugi službenici smatraju da je trajanje sankcije od pet godina primjereno jer upravo mogućnost ranijeg opoziva sankcije služi kao dodatni poticaj i nagrada osuđenima za pozitivnu promjenu ponašanja. Drugim riječima, korištenje i mogućnost aplikacije fleksibilnosti sankcije u okviru kaznenopravnog postupanja i izvršavanja probacijskih sankcija može djelovati kao motivacijski čimbenik u radu s osuđenima kaznenih djela.

Uloga profesionalnog odnosa s probacijskim službenikom u motivaciji osuđenika

Jedan od ključnih čimbenika povezanih s promjenama u intenzitetu, ali i vrsti motivacije povezan je s uspostavljanjem kvalitetnog profesionalnog odnosa između osuđenika i probacijskog službenika. Razvoj osjećaja odanosti i obveze osuđenika prema probacijskom službeniku (Rex 1999; Ugwudike 2013), percepcija iskrenog odnosa, obilježnog prihvaćanjem, uz jasne granice i uloge i pozitivnu sliku o službeniku (Aarten 2014) te zadovoljavajući odnos povećava vjerojatnost kvalitetne komunikacije, omogućuje otvoreniji i iskreniji razgovor sa službenikom o vlastitim problemima, dovodi do veće motivacije, veće spremnosti osuđenika da poštuju obaveze sankcije te smanjuje stopu recidiva (DeLude i sur. 2012; Ugwudike 2010; Robinson i McNeill 2008; Aarten 2014).

U ovom istraživanju gotovo svi osuđenici izrazito pozitivno doživljavaju svog probacijskog službenika, zadovoljni su uspostavljenim odnosom i načinom na koji službenik postupa s njima te u tom odnosu ne bi gotovo ništa mijenjali. Smatraju

da službenici vrlo profesionalno obavljaju svoj posao i opažaju njihovu veću usmjerenost na pružanje pomoći i podrške nego na kontrolu i nadzor. Također su svi osuđenici izjavili da im je važno da se slažu sa službenikom i da s njim/njom imaju dobar odnos, no postoje značajne individualne razlike u percepciji razloga važnosti tog odnosa. Dio osuđenika smatra da im je korisnije i ugodnije imati pozitivan odnos s probacijskim službenikom jer im takav odnos olakšava nametnutu interakciju, prisilnost dolazaka i besmislenost izvršavanja sankcije.

O: “Važno da imaš neki dobar odnos sa sugovornikom kod kojeg moraš [naglašava] dolaziti. Ako ste, ne znam, na nožu i sjekiri, onda kaj buš? Onda ti je to totalno mučenje, ovako kaj je, donekle nije mučenje. Mada je mučenje. Ja nemam ništa protiv žene koja tu radi s menom, dapače, jako je dobra. Ali to je na neki način, nametnuto prijateljstvo.”

Drugi smatraju da im taj odnos zaista koristi i pomaže da se promijene jer ih upravo taj odnos kojim su zadovoljni motivira na izvršavanje sankcije.

O: “Probacijski službenik vam nastoji pomoći da se vi izvucete iz situacije koja je nastala prilikom vašeg djela koji ste napravili.”

O: “Sad će mi čak falit ova moja probacijska službenica. Baš smo se sprijateljile...”

O: “Kad sam došao gospođi XY, nije mi rekla, ići ćeš u zatvor, nego baš je uporna bila pa sam se izvukao... Htio sam odustati par puta, znate. Pokleknut i vratit se nazad svemu tome. Nisam, evo, hvala Bogu.”

Kao najvažniju komponentu u odnosu s probacijskim službenikom osuđenici navode povjerenje, a uz njega i kvalitetnu komunikaciju – ugodnu atmosfera razgovora, tretiranje s poštovanjem, aktivno slušanje, usmjeravanje i dobivanje savjeta za koje je već prije utvrđeno da imaju najpozitivniji utjecaj na osuđenike (Rex 1999; Maruna 2004).

O: “Pa evo, iskreno, ja se ne mogu požaliti, meni je stvarno OK. Znači, kada razgovaram sa gospođom XY, ko da smo prijatelji baš, mislim, pomogne mi, kaže mi i nešto što ne bi smio, ali ja razumijem, ostaje među nama. Znači, samo poma-

že iskreno. Ja se nemam na šta ljutiti. Tu sam pet godina.”

P: “... Prvo kad sam došla sam mislila da neću moć' bilo šta reć', pazit šta govorim, da će to neka-mo ići, ali sad vidim da to... nije to tak. Da je puno bolje nego što sam mislila na početku.”

O: “Što ste topliji s nama, više učinka ima...”

O: “Pohvalno je od ljudi koji tu rade, pohvalno je od ovih ljudi jer ja tu nisam doživio niti jednu negativnost, niti neugodnost.”

O: “Ja imam super odnos [s probacijskom službenicom]. Nauče te pomoć savjetom i nema problema.”

Probacijskim službenicima je također izgradnja povjerenja vrlo važna. S jedne strane ona omogućuje osuđenima slobodno iznošenje svojih problema, prihvaćanje pomoći i postupaka usmjerenih na njihovo rješavanje, ali i stjecanju povjerenja u pravne institucije i izgradnju ispravnog odnosa prema autoritetima i društvu. S druge strane uspostava povjerenja dovodi do povećane suradnje koja jača tretmanski savez između osuđenika i probacijskih službenika te dovodi do povećanog samopoštovanja, osjećaja sposobnosti i, iznad svega, vještina upravljanja životom nakon završetka probacije (Serin i sur. 2013).

PS: “Možda se prvi put u sustavu susreću s nekim tko ima povjerenja da oni mogu drugačije. I onda se na to nakače neki, na čisto tu sliku koju bi voljeli imat i koja bi se možda mogla realizirati.”

PS: “Dođe tu pa se ispuše, to znaju reći. Kao ono, barem smo porazgovarali pa se izventilirao. Pa je rekao, sve ono što misli o ženi, šta ne može možda reći njoj da ne bi došlo do konflikata i do svega šta je dolazilo, da ju ne bi nabio ili ona njega, onda je meni tu rekao, pa smo onda, ajde, šta bi još mogao da ne dođe do toga.”

PS: “Velikom broju ljudi nedostaju ti neki adekvatni sustavni kontakti, netko tko će ih saslušati, razumjeti. Dakle, tu nailaze na razumijevanje, toplinu, podršku, te zapravo to je nekakav put da zapravo nađemo suradnju da možemo doprijeti do njih, do nekakvih promjena njihovog ponašanja.”

McNeill (2006) zagovara da veza osuđenik – probacijski službenik, koja je izgrađena na povjerenju i reciprocitetu, predstavlja centralni dio bilo

koje intervencije te da probacijski službenici nude osuđenima tri bitna elementa koja potiču promjenu ponašanja – slušanje, motivaciju i ohrabrenje. Uz to ne smije se zanemariti ni podrška probacijskih službenika razvoju ili održavanju socijalnih veza osuđenika (Burnett i McNeill 2005). Svi opisani elementi pridonose razvoju privrženosti, obaveze i povjerenja osuđenika prema probacijskom službeniku (Rex 1999) te poticanju normativnih mehanizama (Ugwudike 2013) koji zatim dovode do želje za zadržavanjem kvalitetnog profesionalnog odnosa i pridonose percepciji legitimnosti nametnutih obveza (McNeill i sur. 2005) te trajnom odvratanju od činjenja kaznenih djela.

Međutim kao što je važno da osuđenici budu zadovoljni službenicima, važno je i da službenici budu zadovoljni svojim poslom jer u suprotnom motivacija za rad slabi i utječe na uspostavljeni odnos s osuđenima. Maloić i Ricijaš (2014) ističu da, pored stresora vezanih uz neposredan rad s osuđenima, konflikt uloga može predstavljati veliki izvor stresa službenika jer, dok se u zajednici alternativne sankcije percipiraju kao kažnjavajuće, probacijski službenici skloniji su ih doživljavati u rehabilitacijskom i reintegracijskom kontekstu. Stoga je važno da probacijski službenik s osuđenikom otvoreno razgovara o ulogama, granicama i međusobnim očekivanjima (Manchak i sur. 2014). Kontinuiranim pojašnjavanjem očekivanja, ciljeva, uloga i odgovornosti koje imaju obje strane pri izvršavanju sankcije povećava se legitimitet i spremnost osuđenika za suradnjom (Manchak i sur. 2014), a upravo vještine utvrđivanja granica i pojašnjenje uloga pomažu im u izgradnji otvorenog, iskrenog i bliskog odnosa, temeljenog na povjerenju.

PS: “Znači, ako imaš propisano jednom mjesечно ili ne znam koliko već imaš redovito, i da mi to ne donosi i ne dostavlja, tu nema uopće, ono, kompromisa. Ali u nekoj takvoj komunikaciji nastojim da taj odnos bude OK, korektan.”

Metode i tehnike motiviranja osuđenika na izvršavanje sankcije

Osuđenici opažaju da ih njihovi probacijski službenici motiviraju da ustraju u izvršavanju sankcije, da im daju savjete, ukazuju i upućuju ih

da rješavaju i druge probleme u svojem životu pružajući im relevantne informacije i usmjeravajući ih na određene usluge i institucije koje mogu riješiti njihove specifične probleme. Pomažu im, upućujući ih na reguliranje zdravstvenog ili socijalnog osiguranja i statusa, kod medicinske intervencije (naručivanje i odlazak na liječničke preglede), kod prijave na zavod za zapošljavanje, ostvarivanje prava na socijalnu pomoć/naknadu (upućivanje na potrebne papire i prava) te pri aktivnom traženju zaposlenja (učenje pisanja životopisa, uspostava kontakta s poslodavcima). Službenici nastoje razviti osuđenikove kapacitete da se ponaša na drugačiji način i podučiti ga potrebnim znanjima i vještinama kojima će savladati prepreke i uvidjeti da su sposobni promijeniti se. Odgovaranje na socijalne, ekonomske, praktične i ostale potrebe osuđenika, odnosno izravna pomoć pri prevladavanju problema i prepreka, može osuđenike motivirati na uspješnije pridržavanje obveza i utjecati na njihovu motivaciju za promjenom (Ugwudike 2010; 2013; Ward i Maruna 2007) jer povećava kvalitetu odnosa između osuđenika i probacijskih službenika (Rex 1999).

O: "Znate na primjer... trebam se ići doktoru javljat, imam problema sa želucem, i tako. Ja sam po sebi ne bi otišao dok ne padnem u nesvijest. Ona [probacijska službenica] me svaki put stiskala, pritiskala tako da sam otišao na kraju... Dosta mi pomogne, znate, ne mogu se požalit stvarno."

O: "Gospođa XY mi je puno pomogla u vezi šta imam rješavat, kod socijalnog i tak, i dosta sam toga saznala šta uopće i nisam znala, tak da, ja sam zadovoljna."

O: "Bio sam kod gospođe XY i ona mi kaže, znate vi ste čovjek koji bi mogli naći posao, koji bi mogli gledat svoju dušu, koji bi mogli započeti novi život, koji bi se mogli izvuć. Pa daj, nemojte tu ostat, pa vi niste zaslužili biti ovdje, vi ste relativno mlada osoba, ne pušite, ne pijete."

PS: "Moj [osuđenik] je bio uvjeren da on ne može naći posao, da je nesposoban, antipatičan, bezvezan, pa smo zvali nekoliko puta tu lijepo s mobitela iz sobe za razgovor, ja bi mu rekla šta bi trebao reći, kako bi se trebao predstaviti, čak je neke stvari i zapisivao... bio je i na dva razgovora pozvan i onda je osjetio da on to može, da nije to

tako teško. Dakle, čisto vježbati te neke vještine da vide da oni to mogu, da žele to."

Za uspješan proces odvratanja nužno je da službenici pomognu osuđencima prevladati prepreke prema promjeni, ponajviše u pogledu zaposlenja i popravljanja narušenih obiteljskih odnosa (McNeill i Whyte 2007). Probacijski službenici kod osuđenika pokušavaju razviti potrebne vještine suočavanja s preprekama (osobni kapital) te stvoriti prilike kroz proširivanje ili učvršćivanje socijalnih odnosa (socijalni kapital) u kojima će osuđenici primijeniti naučene vještine i time uvidjeti da su sposobni promijeniti se (McNeill i Whyte 2007). Stoga uz traženje posla i uspostavu apstinencije, probacijski službenici značajno ulažu u popravljanje narušenih obiteljskih odnosa i povezivanje s članovima obitelji, pogotovo s djecom. Pritom ih se usmjerava na osvješćivanje slike koju šalju svojoj djeci, razmatranje djetetove perspektive, zamišljanje budućeg odnosa, prenošenje modela ponašanja na djecu, posljedice koje njihovo nepoželjno ponašanje ima na odnos s djecom (zanemarivanje, zapuštanje) te pružanje informacija o štetnosti pojedinih utjecaja na razvoj djeteta.

PS: "Vrlo često nisu svjesni kakvu sliku šalju svojoj djeci, da djeca uče od njih, da dijete neće biti dobro zato što se rodilo, nego, treba ga odgajati, i koje su posljedice, ne znam, neviđenja djeteta, zanemarivanje, kako to ostavi trag, na njihove odnose. Često su ti odnosi poslije, ja to isto znam napraviti kao argument, ako sada nećete održati odnos, hoćete li onda viđati svoje dijete, svoju unučad jednog dana, jel?"

O: "Ja sam smatrao da je dobro da se posavjetujem s gospođom XY, da me ona usmjeri na jedan put, znači da tražim posao, da komuniciram s djecom, da se više bavim svojom obitelji, a manje nekim drugim stvarima."

PS: "I informiranje! Mislim, možda čovjek nije znao da dijete ako je izloženo nekom porno sadržaju da to vodi do takvih i takvih posljedica kasnije."

Pojedini osuđenici navode da ih motivira što službenik identificira probleme povezane s kriminalnim ponašanjem i daje smjernice za njihovo rješavanje te uvježbava i potkrepljuje prosocijalno ponašanje (postavlja zadaće, daje pohvale i povratne informacije).

O: "Zato jer uvijek, napravi to, to i to, i onda ja znam da to moram. Osim kluba, uvijek to spominje."

O: "Gospođa XY je meni postavljala zadaću... Znači, bila je agresivnost. Što ja doživljavam u pojedinim trenucima. I onda sam ja to sve detaljno iskreno napisao, gospođa XY je to pročitala i rekla je da mi napredujemo u segmentu da se to djelo više ne bi počinilo."

Pojedini osuđenici navode da ih službenik motivira isticanjem vjere u njihovu snagu i sposobnost da se promijene, empatijom i osnaživanjem pozitivnih karakteristika. Time se osuđenika osnažuje te mu se daje osjećaj povjerenja i kontrole nad životom, a ujedno se i jačaju kapaciteti za prevladavanje prepreka s kojima se suočava dok se pokušava odmaknuti od kriminala (Farrall i Calverley 2006; Maruna 2001).

Probacijski službenici koriste različite metode i postupke kojima potiču osuđenike na uključenost i sudjelovanje u sankciji, kao jačanju motivacije prema promjeni. Najčešće su to razgovor, usmjerenje, informiranje, poučavanje i savjetovanje o raznim problemima s kojima se osuđenici susreću. Uz stvaranje prilika za promjenom većinom primjenjuju tehnike uvjeravanja i davanja kontrole, odnosno autonomije, te nastoje potaknuti osobnu odgovornost osuđenika i uključenost u sankciju istovremeno ukazujući na povoljnost i korisnost sankcije (u odnosu na zatvor) te motiviranjem osuđenika da iskoriste sankciju za osobni razvoj i/ili promjenu životnog stila kada se već sankcija mora izvršiti.

PS: "Kažemo im da imaju priliku upravljat svojim životom. Da zapravo, uz našu nekakvu pomoć sa strane, su zapravo, konci u njihovim rukama i oni tu sad imaju veliku ulogu da nešto naprave od svega toga. I opet, alternativa je da možeš ići u zatvor i ne napraviti ništa i vratit ćeš se na staro, i šta onda ovako? I stavlja se naglasak da se pokušavaju ne izdvajati iz obitelji, da što bi njegova/njezina djeca da njega sad nema par godina, da je u zatvoru, kako bi to izgledalo?"

Također, vanjska motivacija može se transformirati u unutarnje aspiracije i želju za promjenom kroz ohrabrivanje, isticanje potencijala i izgradnju osuđenikova samopoštovanja (O'Sullivan 2012).

Tehnikama motivacijskog intervjua ta se internalna motivacija osnažuje kroz uspostavljanje odnosa, osvješćivanje i jačanje autonomije klijenta te osnaživanje kompetentnosti i osobnih kapaciteta klijenta (Miller i Rollnick 2013).

PS: "I kada osjete da nismo tu netko tko hoće da im sudi, nego što mislimo da jednostavno mogu drugačije, da pokušaju drugačije. E, i onda tu neka-ko dobiju ipak tu neku intrinzičnu motivaciju da bi uopće mogli probat nešto što smo im predložili..."

Zaključno u kontekstu izgradnje kvalitetnih odnosa ključnima su se pokazale komunikacijske i profesionalne kompetencije probacijskih službenika (Rex 1999; Healy 2012) te vještina službenika pri održavanju optimalne ravnoteže između uloge pomoći i uloge nadzora te integriranja elemenata retribucije i rehabilitacije prilikom izvršavanja sankcije (Ricijaš 2012; Raynor i Ugwuđike 2013).

ZAKLJUČCI

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju kako su na početku sankcije osuđenici općenito neznatno motivirani za promjenu ponašanja i da je glavni razlog njihova pristanka na izvršavanje sankcije ekstrinzične i instrumentalne prirode, a ispunjavanje obveza formalno – bez značajnog osobnog angažmana. Također se pokazalo da tijekom izvršavanja sankcije dolazi do fluktuacije kako u razini motivacije tako i u prisutnosti i intenzitetu različitih motiva te da opažanje presude legitimnom i uviđanje korisnosti sankcije potiče opažanje pozitivnih učinaka sankcije po sebe i svoju okolinu. To pridonosi ustrajanju u promjeni ponašanja povećavajući atraktivnost nekriminalnog i averzivnost kriminalnog ponašanja. Uza samo izvršavanje probacijske sankcije s promjenama u motivaciji pokazali su se povezani socijalna podrška obitelji i prijatelja te značajni životni događaji i životne promjene (uslijed sankcije). Izrazito važnu ulogu u cijelom procesu odvrćanja od kriminalnog ponašanja i prestanku istoga ima uspostavljanje kvalitetnog profesionalnog odnosa između osuđenika i probacijskog službenika koji obilježava povjerenje i otvorena/iskrena komunikacija. Probacijski službenici koji potiču stvaranje i održavanje konvencionalnih (pro) socijalnih veza osuđenika, koji potiču preuzimanje odgovornosti osuđenika za ponašanje i ustrajavanje

na promijenjenom ponašanju, prikladno potkrepljujući pozitivne promjene služeći se komunikacijskim i profesionalnim kompetencijama, te koji pomažu osuđenima pružanjem praktičnih savjeta, značajno pridonose jačanju njihove odluke o promjeni ponašanja, internalizaciji ekstrinzične motivacije te naposljetku i prestanku kriminalne karijere. Stoga se može zaključiti kako je put k uspješnom prestanku kriminalnog ponašanja rezultat kako individualnih obilježja tako i socijalnog konteksta, a da su mehanizmi i procesi koji potiču izvršavanje obveza i kvalitetu provedbe probacijskih sankcija te prestanak i odvratanje od činjenja kaznenih djela složeni, interaktivni i dinamični te da u njima važno mjesto zauzima motivacija.

Istraživačka ograničenja, doprinos istraživanja i smjernice za buduća istraživanja

Uza sva ograničenja kvalitativnih istraživanja prilikom interpretacije rezultata treba uzeti u obzir neka dodatna ograničenja ovog istraživanja. Odaziv sudionika za sudjelovanjem u ovom istraživanju bio je malen, a specifičnost populacije osuđenika na UOZN u značajnoj je mjeri determinirala razloge nemogućnosti njihova sudjelovanja. Također za pretpostaviti je da su se istraživanju odazvali unaprijed pozitivno selekcionirani sudionici (primjerice oni koji imaju pozitivniji stav prema sankciji i probacijskom službeniku te oni elokventniji) čime su i dobiveni rezultati, neupitno, pristrani i zahvaćaju motivaciju samo jednog dijela osuđenika. S obzirom na to da je malen broj sudionika sudjelovao u pojedinoj fokusnoj grupi (3–4), bila je povećana mogućnost razmjene ideja i vrijeme da svaki sudionik iskaže vlastito mišljenje, no istovremeno sužena mogućnost generiranja novih ideja (Krueger i Casey 2015). Također s obzirom na to da su se probacijski službenici međusobno poznavali, bilo je umanjeno unošenje vanjske dinamike odnosa među sudionicima i anonimnost izrečenih stavova (Skoko i Benković 2009) iako su svi sudionici bili motivirani i zainteresirani za razgovor. Uz to samo mjesto provođenja istraživanja (probacijski ured) moglo je utjecati na dobivene rezultate. Iako je bilo pretpostavljeno da će probacijski ured osuđenima pružiti osjećaj ugodnosti i povjerenosti jer im predstavlja poznato okruženje, također je moguće

da su se nepovjerljiviji osuđenici mogli susprezati u svojim izjavama zbog sumnje da bi njegov službenik, koji je bio u susjednoj sobi, ipak mogao saznati činjenice koje bi im štetile (unatoč tome što je višekratno svim sudionicima bila zajamčena povjerenost i anonimnost svih podataka prikupljenih tijekom rasprava).

Unatoč navedenim ograničenjima ovo istraživanje pridonosi poticanju interesa za probacijske sankcije i akumulaciji znanja u području probacije s obzirom na do sada relativno malen broj istraživanja provedenih u Hrvatskoj. Proučavanjem aktualne tematike o prestanku činjenja kaznenih djela, uz korištenje kvalitativne metode istraživanja, pridonosi se i stjecanju dubljeg uvida u mehanizme i procese kroz koje prolaze osuđenici, ali i probacijski službenici tijekom izvršavanja sankcije i poticanja promjene ponašanja. S obzirom na to da se radi o participativnom istraživanju u kojem su i osuđenici i probacijski službenici iskazali stajališta o motivacijskim i provedbenim aspektima probacijske sankcije, rezultati ovog istraživanja omogućili su kroz otvorena pitanja komparativno zahvaćanje višestrukih, često i suprotstavljenih, subjektivnih perspektiva što je rijetkost u dosadašnjim istraživanjima probacijskih sankcija. Stoga pristup i prikupljeni podaci predstavljaju i platformu za osmišljavanje budućih istraživanja i poticaj za primjenu dodatnih istraživačkih kvalitativnih i kvantitativnih metoda i postupaka kako bi se zahvatila ova kompleksna problematika. Praktičan doprinos leži u identificiranim snagama i izazovima u provođenju probacijskih sankcija što može pomoći probacijskim službenicima u osmišljavanju i prilagođavanju tretmanskim postupcima, posebno u vidu osnaživanja intrinzične motivacije osuđenika za tretman i promjenu ponašanja i na kraju prestanak s kriminalnim ponašanjem uzimajući u obzir specifičnost, fluidnost i ambivalentnost responzivnosti i motivacije osuđenika.

Budućim istraživanjima trebalo bi obuhvatiti percepciju i stavove sudionika različite inicijalne motivacije i otpora prema sankciji, različitog stupnja opažene dobrovoljnosti pristanka na sankciju (Raynor 2014) kao i stajališta o pravednosti sudskog postupka i dosuđene sankcije (Robinson i McNeill 2008). Trebalo bi pokušati uključiti i podjednak broj osoba oba spola u uzorke osuđe-

nika i probacijskih službenika kako bi se minimizirao mogući utjecaj spola na dobivene rezultate. Također trebalo bi kombinirati metode fokusnih grupa s intervjuima kako bi se obuhvatila i stajališta osuđenika koji su odbili sudjelovati u istraživanju jer se primjerice nisu željeli susresti s drugim osuđenima koji dolaze u probacijski ured. S obzirom na to da tijekom izvršavanja sankcije dolazi do fluktuacije u razini i vrsti motivacije, u budućim istraživanjima valjalo bi kontrolirati duljinu izvršavanja sankcije, odnosno ispitati povezanost

duljine trajanja sankcije, fluktuacije u motivaciji i aspekata pridržavanja obveza tijekom vremena. Vezano uz važnost koju uspostavljeni odnos osuđenika i probacijskog službenika ima na motivaciju za izvršavanje sankcije svakako bi u budućim istraživanjima bilo dobro uzeti u obzir i obilježja probacijskih službenika, njihove stavove prema aspektima posla koji bi mogli utjecati na uspostavu odnosa s osuđenikom te posljedično na motivaciju izvršavanja sankcije.

LITERATURA

- Aarten, P. G. M. (2014): Suspended sentences public opinion, compliance and recidivism. Doktorska disertacija. Vrije: Universiteit Amsterdam.
- Attride-Sterling, J. (2001): Thematic networks: An analytical tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1, 3, 385–405.
- Barry, M. (2009): Promoting desistance amongst young people. In: *Youth Justice Handbook, Theory, Policy and Practice*. Devon: Willan Publishing.
- Bersan, B. E. i Doherty, E.E. (2018): Desistance from Offending in the Twenty-First Century. *Annual Review of Criminol*, 1, 311–334.
- Bonta, J. i Andrews, D. (2010): Viewing offenders assessment and rehabilitation through the lens of the risk-needs-responsivity model. U: McNeill, F. Raynori, P. Trotter, C. (ur.): *Offender supervision: New directions in theory, research and practice* (str. 19–40). London: Routledge.
- Bottoms, A. (2001): Compliance and community penalties. U: Bottoms, A. Gelsthorpe, L. i Rex, S. (ur.): *Community penalties: Change and challenges* (str. 87–116). Devon: Willian Publishing.
- Braun, V. i Clarke, V. (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 2, 77–101.
- Burnett, R. (2004). To reoffend or not to reoffend? The ambivalence of convicted property offenders. U: Maruna, S. i Immerigeon, R. (ur.): *After crime and punishment* (str. 152–181). Cullompton: Willan Publishing.
- Burnett, R. i McNeill, F. (2005): The place of the officer-offender relationship in assisting offenders to desist from crime. *Probation Journal*, 52, 3, 221–242.
- Canton, R. (2011): *Probation: Working with offenders*. Abingdon: Routledge.
- Clark, M. D. Walters, S. Gingerich, R. i Meltzer, M. (2006): Motivational interviewing for probation officers: Tipping the balance toward change. *Federal Probation*, 70, 1, 38–44.
- Cvitanović, L. i Glavić, I. (2011): Kritički o pojedinim aspektima problematike uvjetne osude i nužnost njezine revitalizacije u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 18, 1, 83–111.
- DeLeon, G. Melnick, G. Kressel, D. i Jainchill, N. (1994): Circumstances, motivation, readiness and suitability (The CRMS scales): Predicting retention in therapeutic community treatment. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 20, 4, 101–106.
- DeLude, B. Mitchell, D. i Barber, C. (2012): The probationer's perspective on the probation officer: Probationer relationship and satisfaction with probation. *Federal Probation* 76, 1, 35–39.
- DiClemente, C. C. (2014): Residents' knowledge of standard drink equivalents: Implications for screening and brief intervention for at-risk alcohol use. *American Journal on Addictions*, 23, 2, 194–196.
- DiClemente, C.C. i Scott, C.W. (1997): Toward a comprehensive, transtheoretical model of change: Stages of change and addictive behaviors. U: Onken, L.S. Blaine, J. D. i Boren, J.J. (ur.): *Beyond the therapeutic alliance: Keeping the drug-dependent individual in treatment* (NIDA Research Monograph No. 165 (str. 131–156). Rockville, MD: National Institute on Drug Abuse.
- Farrall, S. i Calverley, A. (2006): *Understanding desistance from crime: Theoretical directions in rehabilitation and resettlement*. Maidenhead: Open University Press.
- Farrall, S. (2002): Long term absences from probation: Officers' and probationers' accounts. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 41, 3, 263–278.
- Farrall, S. i Bowling, B. (1999): Structuration, human development and desistance from crime. *British Journal of Criminology*, 39, 2, 252–267.
- Farrall, S. (2002): *Rethinking what works with offenders*. Willan Publishing: Cullompton, Devon.

- Friestad, C. i Skog Hansen, I. L. (2010): Gender differences in inmates' anticipated desistance. *European Journal of Criminology*, 7, 4, 285–298.
- Giordano, P.C. Longmore, M.A. Schroeder, R.D. i Seffrin, P.M. (2007): A life course perspective on spirituality and desistance from crime. Center for Family and Demographic Research. Working Paper Series 07–07.
- Healy, D. (2012): Advice, assist and befriend: Can probation supervision support desistance? *Social Policy and Administration*, 46, 4, 377–394.
- Healy, D. i O'Donnell, I. (2008): Calling time on crime: Motivation, generativity and agency in Irish probationers. *Probation Journal*, 55, 1, 25–38.
- Hoge, R. D. (2001): *The juvenile offender: Theory, reseach, and applications*. Kluwer Academic Publishers, Massachusetts, Norwell.
- Hucklesby, A. (2009): Understanding offenders' compliance: A case study of electronically monitored curfew orders. *Journal of Law and Society*, 36, 2, 248–271.
- Kavanagh, S. J. (2007): *An exporation of offenders experiences of being on a probation supervision order*. Dublin: Trinity College.
- Kovčo Vukadin, I. i Špero, J. (2015): Hrvatski probacijski sustav: postignuća i perspektive. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 22, 2, 671–715.
- Krueger, R. A. i Casey, M. A. (2009): *Focus groups: A practical guide for applied research*. Thousand Oaks: SAGE Publication.
- Maloić, S. i Rajić, S. (2012): Potreba i značaj razvoja suradnje probacijskog sustava i sustava socijalne skrbi u RH. *Ljetopis socijalnog rada*, 19, 1, 29–52.
- Maloić, S. Ricijaš, N. i Rajić, S. (2013): Povijesni razvoj i modeli ranijeg otpusta zatvorenika: Značaj za aktualnu hrvatsku kaznenopravnu praksu. *Kriminologija i socijalna integracija*, 20, 2, 29–46.
- Maloić, S. i Ricijaš, N. (2014): Izazovi zadovoljstva poslom probacijskih službenika – što možemo naučiti iz inozemne politike i prakse? *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 50, 1, 54–69.
- Maloić, S. (2015): Probacija prema punoljetnim osuđenima kaznenih djela – pomoć ili nadzor? *Kriminologija i socijalna integracija*, 23, 1, 157–179.
- Manchak, S. M. Kennealy, P. J. i Skeem, J. L. (2014): Officer-offender relationship quality matters: supervision process as evidence-based practice. *Perspectives: The Journal of the American Probation and Parole Association*, 38, 2, 56–70.
- Maruna, S. (2001): *Making good*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Maruna, S. (2004): Desistance from crime and explanatory style: A new direction in the psychology of reform. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 20, 2, 184–200.
- Maruna, S. Lebel, T. P. Mitchell, N. i Naples, M. (2004): Pygmalion in the reintegration process: Desistance from crime through the looking glass. *Psychology, Crime & Law*, 10, 3, 271–281.
- McMurrin, M. i Ward, T. (2004): Motivating offenders to change in therapy: An organizing framework. *Legal and Criminological Psychology*, 9, 1, 295–311.
- McNeill, F. i Whyte, B. (2007): *Reducing reoffending: Social work and community justice in Scotland*. Cullompton, Devon: Willan.
- McNeill, F. Batchelor, S. Burnett, R. i Knox, J. (2005): 21st century social work: Reducing re-offending – key practice skills. Posjećeno 29.1.2018 na mrežnoj stranici: <http://www.gov.scot/Publications/2005/04/21132007/20080>
- McNeill, F. Farrall, S. Lightowler, C. i Maruna, S. (2012): How and why people stop offending: Discovering desistance. Posjećeno 29.1.2018. na mrežnoj stranici: <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/how-why-people-stop-offendingdiscovering-desistance>

- McNeill, F. (2006): A desistance paradigm for offender management. *Criminology and Criminal Justice*, 6, 1, 39–62.
- Miller, W.R. i Rollnick, S. (2013): *Motivacijsko intervjuiranje - pripremanje ljudi za promjenu*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Miller, W. R. (2006): *Motivational Factors in Addictive Behaviors*. U: Miller, W.R. i Carroll, K. M. (ur.): *Rethinking substance abuse: What the science shows, and what we should do about it* (str. 134–150). New York, NY, US: Guilford Press.
- Nelissen, P. Ph. (2011): Understanding and promoting desistance from crime: a decision-theoretical approach. *Netherlands journal of psychology*, 66, 85–95.
- Norton, S. (2012): Motivational Interviewing: An Appropriate Model for Engaging Clients with Drug Abuse Problems in the Probation Service. *Irish Probation Journal*, 9, 132–141.
- O’Sullivan, J. (2012): An examination of the practioners role in promoting compliance with participants in the Irish Drug Treatment Court. *Doktorska disertacija*. Dublin: Dublin institute of Technology.
- Paternoster, R. i Bushway, S. (2009): Desistance and the “feared self”: toward an identity theory of criminal desistance. *Journal of Criminal Law & Criminology*, 99, 1103–1156.
- Piquero, A. (2004): Somewhere between persistence and desistance: the intermittency of criminal careers. U: Maruna, S. i Immerigeon, R. (ur.): *After crime and punishment* (str. 152–181). Cullompton: Willan Publishing.
- Prochaska, J.O. i DiClemente, C.C. (1984): *The transtheoretical approach: crossing the traditional boundaries of therapy*. Malabar, FL: Krieger.
- Raynor, P. i Ugwudike, P. (2013): Skills and training in British probation: A tale of neglect and possible revival. *Federal Probation*, 77, 2, 49–53.
- Raynor, P. (2014): Consent to probation in England and Wales: How ih was abolished, and why it matters. *European Journal of Probation*, 6, 3, 296–307.
- Rex, S. (1999): Desistance from offending: Experiences of probation. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 38, 4, 366–383.
- Ricijaš, N. (2012): Pravo maloljetnika na primjeren tretman u izvršavanju alternativnih sankcija. U: Vladović, S. (ur.): *Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju, Zbornik priopćenja sa stručnih skupova pravobraniteljice za djecu*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- Robinson, G. i McNeill, F. (2008): Exploring the dynamics of compliance with community penalties. *Theoretical Criminology*, 12, 4, 431–449.
- Robinson, G. (2013): What counts? Community sanctions and the construction of compliance. U: Ugwudike, P. i Raynor, P. (ur.): *What works in offender compliance: International perspectives and evidence-based practice* (str. 26–44). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rowe, M. i Soppitt, S. (2014): Who you gonna call? The role of trust and relationships in desistance from crime. *Probation Journal*, 61, 4, 397–412.
- Rumgay, J. (2004): Scripts for safer survival: Pathways out of female crime. *The Howard Journal*, 43, 405–416.
- Serin, R. C. Lloyd, C. D. Helmus, L. Derkzen, D. M. i Luong, D. (2013): Does intra-individual change predict offender recidivism? Searching for the Holy Grail in assessing offender change. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 1, 32–53.
- Serin, R. C. Kennedy, S. i Mailloux, D. L. (2005): *Manual for the treatment readiness, responsivity, and gain scale: short version (TRRG: SV)*. Unpublished report, Carleton University, Ottawa, Ontario, Canada.
- Skoko, B. i Benković, V. (2009): Znanstvena metoda fokus grupa – mogućnosti i načini primjene. *Politička misao*, 46, 3, 217–236.

- Ugwudike, P. (2010): Compliance with community penalties: The importance of interactional dynamics. U: McNeill, F. Raynor, P. i Trotter, C. (ur.), *Offender supervision: New directions in theory, research and practice* (str. 325–344). Cullompton: Willian.
- Ugwudike, P. (2013): Compliance with community orders: Front-line perspectives and evidence-based practice. U: Ugwudike, P. (ur.): *What works in offender compliance: International perspectives and evidence-based practice* (str. 165–182). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Ugwudike, P. i Raynor, P. (2013): Conclusion: What works in offender compliance. U: Ugwudike, P. (ur.): *What works in offender compliance: International perspectives and evidence-based practice* (str. 332–350). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Walters, G. (2003): Maintaining motivation for change using resources available in an offenders natural environment. U: McMurrin, M. (ur.): *Motivating offenders to change: A guide to enhancing engagement in therapy* (str. 121–135). Chichester: John Wiley and Sons.
- Walters, S. T. Clark, M. D. Gingerich, R. i Meltzer, M. A. (2007): *Motivating offenders to change: A guide for probation and parole*. National Institute of Correction. Washington: U.S. Department of Justice.
- Ward, T. i Brown, M. (2004): The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, 10, 3, 243–257.
- Ward, T. i Maruna, S. (2007): *Rehabilitation*. London: Routledge.
- Zakon o probaciji: Narodne novine br. 143/2012.

ROLE OF MOTIVATION IN SERVING A SUSPENDED SENTENCE WITH PROTECTIVE SUPERVISION: PERSPECTIVES OF OFFENDERS AND PROBATION OFFICERS

Abstract: *When offenders serve a suspended sentence with protective supervision, their probation officers play a dual professional role with the sole purpose of deterring the offenders from further criminal behaviour and thereby reducing the likelihood of recidivism. Probation officers supervise offenders and monitor their compliance with different requirements, while at the same time establishing a high-quality professional relationship and conducting psychosocial procedures to assist offenders in re-socialisation and reintegration within the community. The aims of this research were to explore the perspectives of offenders and probation officers on the role of motivation when serving a suspended sentence with protective supervision, and to gain insights into possible changes in motivation during the serving of such a sentence. Focus groups were conducted with convenience samples of offenders (N=12) and probation officers (N=8). The results revealed that offenders, especially at the beginning of their sentence, showed predominantly extrinsic motivation when fulfilling the formal obligations of the sentence, without recognising their purpose. While serving the sentence, offenders' motivation changed in intensity and partly in type, primarily because of increasing insight into the usefulness of the sentence, which was promoted by the quality of the relationship with the probation officer and some significant life events. In order to encourage offenders to comply with their sentence and refrain from future criminal behaviour, probation officers used problem-solving skills, combined with skills focused on empowering social capital and personal responsibility for decision-making and personal behaviour.*

Key words: *probation, motivation, suspended sentence, protective supervision, probation officers*